

Mijn valse verleden

ALEX BAKKER

Mijn valse verleden

**Het autobiografische verhaal
van een man geboren als meisje**

Nieuw Amsterdam *Uitgevers*

Voor tg

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een bijdrage
van het Amsterdams Fonds voor de Kunst

Eerste druk maart 2014
Tweede druk december 2014
Derde druk april 2020

© Alex Bakker 2014
Alle rechten voorbehouden
Omslagontwerp Studio Saaid & Smale
Foto auteur © Quintalle Nix

NUR 320

ISBN 978 90 468 0898 6
www.nieuwamsterdam.nl/alexbakker

*And when you want to live
How do you start,
Where do you go,
Who do you need to know?*

The Smiths, 'The boy with the thorn in his side' (1985)

Inhoud

Proloog	9
1 Dag Nul	13
2 De dozen van zolder	20
3 Anton en ik	35
4 De grote school	53
5 Er was bloed	72
6 New wave	92
7 Ik ben Jan	104
8 De verkeerde schoenen	123
9 Boos dagboek	140
10 Alexanderplatz	158
Epiloog	175

Proloog

Mijn lichaam zal nooit meer iets worden aangedaan. Dat denk ik altijd. Dat ik onvatbaar zal zijn voor kanker, hartfalen, nierziekten. Dit tweede lichaam is van mij en het zal me niet meer in de steek laten. Hoe ik dan dood moet, weet ik niet. Het liefst door eigen hand, dat lijkt me rechtvaardig.

Maar op die daadkracht reken ik niet, dus waarschijnlijk wordt het toch sterven van ouderdom. Akkoord. Of een auto-ongeluk. Mits het mijn eigen schuld is omdat ik 180 rijd op de *Autobahn* van Amsterdam naar Berlijn en er plotseling een hert oversteekt. Het hert blijft wél ongedeerd.

Niet ziek worden, geen onkenbare, donkere gast in mijn lichaam.

Niet ziek worden. We zijn nu toch bevriend, mijn lichaam en ik?

2013

‘Alex! Neem lekker een biertje, man!’

De museumdirecteur drukt me een koud flesje bier in de hand. We proosten op een geslaagd project. De tentoonstelling is mooi geworden en het openingsprogramma was goed, niet obligaats. Ik ben nog moe van het harde werk in de afgelopen maanden. Moe, maar opgetogen. Het bier stijgt direct naar mijn hoofd. Even oppassen, misschien straks wat hapjes nemen. Opnieuw proosten we, nu met de grafisch vormgever en de projectleider, die ook lijken te gloeien van blijdschap.

Het bier dwingt me naar het toilet. Als ik mijn handen was, kijk ik in de spiegel. Een man met een bril, strakke bakkebaarden en een baard van drie dagen. Netjes gekleed in een antraciet kostuum met een bordeauxrode stropdas. Dit pak heb ik al meer dan tien jaar, en toch verrast de aanblik me weer. De vrijheid die kleding mij kan geven. Misschien moet ik vaker een pak aantrekken – niet alleen op hoogtepunten als vandaag.

Ik draai de kraan dicht, sper mijn ogen wijd open en zie mijn wenkbrauwen bewegen in de spiegel. Je ziet er goed uit, wil ik hardop tegen mezelf zeggen. Maar dat is raar. Zwijgend koester ik me in de reflectie van mijn beeld. Vroeger was ik bang voor spiegels. 'Je ziet er volwassen uit,' fluister ik dan.

Volwassen. En gelukkig. Hoe ben ik zo ver gekomen?

Eigenlijk wil ik hier niet bij stilstaan. Ik wil niet terugkijken, ik wil vooruit. Maar de herinnering aan Peek & Cloppenburg, waar ik dit pak kocht, slingert me naar de tijd dat alles nieuw was. Dat elke stap de eerste in mijn nieuwe leven was, maar dat het oude leven nog om de hoek lag, voelbaar in elk pril spoor dat ik trok.

Ik hoor mijn collega's van verre. Ze zijn nog vrolijker geworden. 'De *Dukes of Hazzard*,' hoor ik de projectleider zeggen, 'met die gave auto.'

'De General Lee,' voegt de directeur eraan toe, 'dat weet ik dan weer!'

Verdomme. Ze hebben het over tv-series van vroeger. Van toen we kind waren.

'Mijn moeder was verslaafd aan *Dallas* en beweerde dat het mijn schuld was.'

'*Dallas* was suf. *Dynasty* was beter.'

'En kennen jullie *Falcon Crest* nog?'

'Dat was wijventroep!'

Het tweede rondje bier wordt op een dienblad gebracht. De drie mannen lachen veel en hard. Ik kijk naar mijn nette zwarte schoenen.

Voor je het weet gaat het over de lagere school en welke kleren je aan moest van je moeder. En dat we op alle foto's van die stomme kapsels hebben. Wanneer zijn ze hier in godsnaam over begonnen, en waarom?

De vormgever stoot mij aan. 'Alex, waar keek jij als jongetje naar?'

Ik wil het niet, dat terughalen van vroeger en waar ik naar keek. Wat er op tv was. Wat er wel was, wat er niet was. Maar ik moet een antwoord geven, een antwoord waar ze niet op door kunnen gaan.

'Naar het *Journal*.'

Het werkt, ze weten even niets te zeggen.

Ik moet weg uit dit gesprek, weg van hier.

'Wanneer is onze evaluatie gepland?' vraag ik aan de directeur.

'Over een paar weken. Jongens, let op: *De zevensprong!*'

Ze troeven elkaar af met namen van Nederlandse acteurs uit de jaren zeventig. Ik pak mijn bier op en loop naar buiten. Daar is het rustig. Ik laat de wind door mijn haren strijken en probeer mijn ademhaling te controleren.

Er is niets gebeurd. Ze hebben alleen maar over vroeger gepraat. Ze weten niets van mij, ze weten niets van vroeger. Ik heb het goed gedaan. Ze hebben niks door. Ik ben veilig, in mijn mooie pak met mijn rode stropdas.

1 Dag Nul

1998

Het is Dag Nul. Ik zit op het bed en wacht. Ze komen me zo halen.

Achter het raam ligt de rust van Amsterdam-Buitenveldert. Parallele lijnen van flats en rijtjeshuizen. Zelfs het groen is geometrisch. Het zou net zo goed Hoogeveen kunnen zijn – de plaats waar ik vandaan kom. Maar dit is Amsterdam en dat maakt alles goed.

Amsterdam, de stad van de vrijheid, de stad waar alles kan. Zeggen de toeristen. Ik vind dat ook, zonder dat ik de behoefte heb een joint op te steken of naar de hoeren te kijken. Amsterdam, de oude havenstad, waar ik ben aangespoeld en voor dok lig. Hier gaan ze mijn leven redden.

Dag Nul. Zo heet vandaag. Ik heb het gezien op mijn status, een overzicht dat aan mijn bed hangt en door de broeders en zusters wordt bijgehouden.

De verpleegster was ongeduldig zojuist: ‘Heb je nou nóg je operatiehemd niet aan?’

Ik stamelde; dat ik niet wist dat, dat ik niet begreep hoe.

Ze hielp me snel en hardhandig. ‘Hier je arm door, nee andersom, dat is de achterkant!’

Ik ben bloot onder een blauwe jurk. Een jurk. Maar zo meteen ben ik weg.

Daar is de trolley. Ik klim erop, doe mijn bril af en geef die aan de verpleegster. Ineens is de wereld wazig, en met een zachte

berusting lever ik me over aan het wit om mij heen. De deken is warm, of is het de brancard?

Twee broeders, een voor en een achter, sturen het bed behendig door de gangen en ik zie lichtvlekken, gezichten, lampen in een grauw plafond, witte jassen.

‘Going down?’ vraagt een Aziatische arts bij de lift. Ja, wij gaan naar beneden. Naar de operatiekamer. De deuren zwaaien open.

Ik probeer niet te denken. Niet dit moment te bevatten. Er valt toch niets meer te begrijpen, niets meer dan ik al begrijp. Je moet je ontspannen, hebben ze gezegd en daarvoor gaven ze een pilletje. Naast me zie ik vaag een oude man. Als auto's in een garage liggen we te wachten tot de monteurs tijd voor ons hebben. De oude man is in de war, hij roept naar de broeders dat hij terug wil naar huis.

Dan hoor ik de vrolijke stem van de chirurg. Hij vraagt hoe gespannen ik ben en zegt: ‘Het komt helemaal goed, jongen, geen zorgen.’

Gisteravond, toen hij met een zwarte merkstift van de HEMA mijn borstkas aftekende, had hij niet eens een doktersjas aan. Nu draagt hij groene operatiekleren.

Dan word ik de operatiekamer binnen gereden. Mijn god... waar zijn al die apparaten voor? Waar komen die geluiden vandaan en wat betekent dat gepiep? Hoeveel mensen zullen er zijn, en zijn ze er allemaal voor mij? Hoe gaan ze me verdoven? Hoe lang gaat het duren?

Ik wou dat ik het kon meemaken.

Duitsland wint met 2-0 van de Verenigde Staten op het WK voetbal als ik bijkom uit mijn narcose en mezelf terugvind in hetzelfde bed als een paar uur eerder. Toen wipte ik nog zenuwachtig op de rand, nu lig ik tegen de lakens geplakt alsof de zwaartekracht met factor twintig is vermenigvuldigd.

Wat ik me had voorgesteld: ik word wakker met maar één gevoel: het is gebeurd; ik ben eindelijk mezelf; laat me dit nooit vergeten. De werkelijkheid: ik word wakker met maar één besef: ik moet plassen.

Iemand vraagt: 'Hoe voel je je?'

Ik wil een antwoord geven maar kan het niet bedenken. Dus zeg ik: 'Raar. Droge keel.'

Ik zie niets. De wereld blijft wazig terwijl ik probeer te focussen. Dan realiseer ik me dat ik mijn bril niet op heb. Ik reik naar het tafeltje. Opeens vlammen pijnscheuten uit mijn rechterzij omhoog en ben ik klaarwakker.

'Wat is er? Gaat het?' De stem van Meike, mijn grote zus. Ik wist niet dat zij er was.

'Ja,' zeg ik, 'maar ik moet niet bewegen, geloof ik.'

Ze legt haar hand op de mijne.

Nu besef ik pas dat ik pijn ga lijden. Dat ik mijn armen niet kan gebruiken. Ik heb me alleen voorbereid op emotionele hoogtespunten, niet op praktische zaken als bloed en wonden.

Het verband om mijn borstkas is dik en zit heel strak. En daaronder ligt een afgetrapt voetbalveld, met een nieuwe grasmat. Gras zonder wortels, nog zonder contact met de bodem. Alleen het verband houdt de boel bij elkaar, denk ik.

Ik ben verbaasd over de tijd. Ik weet dat de afgelopen paar uur echt hebben bestaan, maar in mijn film is geknipt, ik ben van de ene scène naar de volgende gemonteerd zonder een seconde ertussen. Ik zak weg en kom direct weer bij. En in die *cut scene* heeft alles plaatsgevonden. De chirurg die met zijn vlijmscherpe mes de incisies zet en de boel weer dichtnaait nadat hij een mannenborstkas heeft gemaakt en daarmee het foutje van God routinewijs corrigeerde. Ik koester mijn verwondering over de tijd. De tijd die zegt dat deze fase postoperatief heet. Dag Nul loopt ten einde.

De nacht is gekleurd door pijn en het weghalen van pijn. Ze laten me niet lijden en geven ruimhartig paracetamol. Ik krijg zelfs een morfineshot.

‘Hoe moet ik slapen, wat als ik op mijn buik ga liggen tijdens mijn slaap?’ vraag ik zenuwachtig aan de nachtverpleegkundige.

De broeder glimlacht. ‘Jongen, dat gebeurt niet. Dat regelt je lichaam zelf. Dat weet dat het nu niet kan draaien.’

Ik geloof het niet, het laatste waar ik op vertrouw is op mijn lichaam. Maar ik ben te moe om ertegen in te gaan.

De broeder van de nacht heeft gelijk. Mijn lichaam is als een plank. Beweging lijkt onmogelijk. Maar dat is niet erg, ik heb me weer veilig verschanst in mijn hoofd.

Wat zijn de geluiden van een ziekenhuis in de nacht rustgevend. Hoor, er schuifelt een verpleegster voorbij. Een paar kamers verderop roept een vrouw zachtjes om hulp. Waarom gebruikt ze de bel niet?

Ik staar in het donker. Lange zachtgroene lichtstreepjes reflecteren in de tv die boven mijn bed hangt. Die zijn van de apparatuur, zeg ik tegen mezelf; achter mij staat vast een grote monitor. Lig ik daaraan? Geen flauw idee. Vast niet, ik ben toch geen hartpatiënt? Er zijn wel een paar slangetjes die ergens naartoe lopen. Ze komen geloof ik onder het verband vandaan. Ik vind het prima, ze zullen wel weten wat ze doen.

Het ziekenhuis ruikt naar heilzaamheid. Medicinale, onbegrijpelijke geuren, ze dringen door in mijn bed, in mijn dekens, in mijn verband. Ik houd van deze geur, die stelt me gerust. Wat hier gebeurt is echt, iedereen kan dat zien. Het is niet een gedachte die eenzaam in je hoofd zit. Wat hier geschapen wordt, is de werkelijkheid. Niet mijn fantasie.

Daar komt de nachtbroeder weer. ‘Bent u nog steeds wakker, meneer Bakker? U moet wel proberen te slapen,’ zegt hij streng.

Ik maak me zorgen om morgen. Dan komen mijn ouders op bezoek.

*Academisch Ziekenhuis Vrije Universiteit, Amsterdam
Status patiënt A.C. Bakker 26-12-1968*

Dag 0, 15-6-1998

*Hr. kon na OK niet urineren, na drie pogingen met postoeel
katheter toegediend. 900 cl. Hr. maakt versufte indruk,
vraagt steeds hetzelfde. Veel pijn in OK-gebied thorax.*

Lichte verhoging 38,1 gr.

Dag 1, 16-06-98

*Hr. heeft slechte eerste nacht na OK gehad. Onrustig. 50 mg
oxazepam toegediend.*

Daar staan ze, mijn ouders, bleek en stil. Mijn moeder klemt haar hand om de stang van het bed.

Waarom zijn ze niet blij voor mij? schreeuwt een onbehouden stem in mij, die ik snel onderdruk. Natuurlijk grijpt het ouders aan, je kind in een ziekenhuis. De veranderingen die de hormonen veroorzaakten, waren al niet kinderachtig maar nu is er in mij gesneden. Fors en onomkeerbaar. Ik begrijp wel dat ze dat moeilijk vinden. Hoe juist het snijden ook was, en hoe graag ik het ook wilde: de controle over dit verhaal ligt bij mij. Zij, mijn ouders, zijn de geslagen honden. Dus zet ik het gezicht op van een minzame patiënt.

‘Ik heb wel pijn, maar ik voel me eigenlijk heel goed,’ ga ik van start, alsof ik net de marathon heb gewonnen.

‘Hoe voel je je?’ vraagt mijn moeder met een bibberige stem.

‘Wat ik net zei, dus.’

‘Geen pijn?’

‘Jawel, dus.’

Waarom luistert ze niet?

‘Maar de pijn geeft niet, hoor, ik krijg genoeg pijnstillers,’ zeg ik.

‘O.’ Ze kijkt naar het infuus dat in mijn hand dringt.

‘Konden jullie het goed vinden met de tram?’ vraag ik om een dreigende stilte voor te zijn.

‘Jawel. We wisten alleen niet hoeveel strippen of zones het was, ik snap het verschil niet, wat een ingewikkeld gedoe.’

Het is het eerste dat mijn vader zegt.

‘Twee zones is drie strippen, en twee strippen is een zone. Naar de VU is het twee zones omdat je over de zonegrens gaat,’ zeg ik, blij om mijn kennis te kunnen etaleren.

‘Ik snap er niks van,’ zegt hij gespannen.

Dit gaat niet goed. Terug naar het thema ziekenhuis dan maar.

‘De verpleging is heel aardig,’ zeg ik, en vraag me dan pas af of dat echt wel zo is. Ja, het is zo. Behalve die verpleegster vlak voor de operatie.

Aan het prikbord boven mijn bed hangt het speelschema van het WK, met mijn totovoorspelling ernaast. Mijn vader hapt toe. ‘Doe je mee aan een *pool*?’

‘Ja. Maar ik heb tot nu toe bijna alles fout.’ Ik lach, opzettelijk. Au, dat kan ik beter niet doen.

Mijn moeder schiet overeind. ‘Wat heb je?’

‘Niets. Maar ik kan niet zo goed lachen, dan doet ’t pijn.’

Ik zie de ontzetting in hun ogen. Zo’n klein lachje, hoe kan dat al pijn doen?

In de late avond van Dag Twee gebeurt het.

De nachtbroeder komt binnen met een stapel wondgaasjes en een nieuw verband, hij moet mijn wond verzorgen. Voorzichtig legt hij de drains opzij en maakt de klemhaakjes van mijn verband los.

Ik lig plat op mijn rug en kijk naar het plafond.

‘Gaat het?’ vraagt hij.

Ik knik. Het is de eerste keer dat het verband wordt losgemaakt. Ik voel de druk om mijn borstkas wegvallen. Lucht op mijn huid. De broeder dept zachtjes met een watje en ik lig heel stil.

‘Hoe ziet het eruit?’ vraag ik.

‘Goed. Maar het was een forse ingreep, zie ik.’

Ik laat hem begaan. Tot ik besef dat dit het moment is.

‘Mag ik het zien?’

‘Weet je het zeker?’ De broeder kijkt zorgelijk.

‘Ja.’

‘Het ziet er niet fris uit, hè? De wonden moeten nog helen.’

‘Dat geeft niet.’

Hij pakt een handspiegel uit de kast en houdt die boven me.

Ik zie het slagveld.

Daar is het dan.

Een ontroering, zo diep, zo onmetelijk diep, stroomt door me heen.

Het is vlak. Het is plat.

Mijn borstkas.

Plat. Weer van mij.

De broeder wil de spiegel wegleggen, maar ik houd zijn arm tegen. Laat me kijken, laat me zien. Dat het echt waar is, echt gebeurd. Dit is het mooiste wat ik ooit heb gezien. Deze vuurrode snijwonden en dit geronnen bloed. De eerste zwarte korsten op de gaten die mijn tepels worden. Het is plat. Hou die spiegel vast.

‘En?’ vraagt de broeder.

Ik kan niet praten van geluk.

Hij vervangt de wondgaasjes en sluit het verband weer.

Ik kijk weer naar het plafond. Het is eindelijk gebeurd; ik ben eindelijk mezelf. Laat me dit nooit vergeten.

2 De dozen van zolder

2013

De herinneringen aan mijn borstoperatie, of zoals transmannen zeggen: de 'bovenboel', smaken zoet. Ook al was er pijn. Die hoorde erbij en maakte het alleen maar echter. Pijn die je stoerder maakt, als een wielrenner op de Alpe d'Huez. Afzien omdat je iets bijzonders doet.

De tweede operatie, de baarmoederverwijdering, of zoals transmannen zeggen: de 'binnenboel', had minder heroïsche kanten. Na anderhalf jaar mannelijke hormonen was er van die baarmoeder weinig meer over maar het ding moest er domweg uit. En de post-operatieve pijn leek op menstruatiepijn.

Nee, mijn hoogtepunt was toen. Op Dag Nul. Wat denk ik daar graag aan terug. In Amsterdam begon de victorie. Op 15 juni 1998, midden in het WK voetbal.

Mijn leven begon opnieuw, dacht ik. Vond ik. Dus pakte ik het rigoureuus aan en begroef alles van daarvoor. Op mijn dertigste begon ik met mijn leven: een jonge man zonder enige geschiedenis. Pats-boem, er middenin. Een late geboorte, een nakomer, die direct kon praten en lopen en fietsen en werken en geld verdienen en voor zichzelf zorgen. Een volwassen kerel met jarenlange vriendschappen, ex-minnaars, een doctorandustitel, een platencollectie, planken vol boeken, servies waarvan al menig wijnglas was gesneuveld, vlekken op de bank en toe aan zijn veertiende fiets. Alles zonder enige herkomst.

Inmiddels zijn er vijftien jaar verstreken en ben ik een veertiger.